

Brassai Zsombor

LESZÁMOLÁS FONÁKON

JOACHIM MARTIN* MAJDNEM IGAZ TÖRTÉNETE

Joachim Martin harmincnyolc évesen – amikor a Serre-Poncon-tó fölött magasló öreg Picomtal-kastély új tulajdonosa asztalosmunkára bérelte fel – meggyőződéssel gondolta, hogy ő már mindent tud. Ritkán adatik ilyen fennkölt pillanat az ember életében. 1880-at írtunk ekkor, és elmúlt már tizenkét éve, hogy Joachim Martin tanúja volt annak a szörnyűségnek. Akkor egy teljes fordulatot vett az élete: lezárt egy sötét fejezetet, és új életet kezdett. Jaques mester asztalosműhelyébe szegődött inasnak. Ugyanolyan lendülettel és szenvedéllyel vetette magát a munkába, mint amilyennel addig dőzsölt, ugyanis az ember szenvedélye és habitusa természetes körülmények között sosem változik, de újabb és újabb döntéseket hoz, melyek felkavarják az állóvizet, vagy új medret vájnak, netán sziklafalra vezetik, ahonnan zubogva robajlik alá az addig hosszú völgyek nagy ívű kanyarjaiban kéjesen nyújtózó folyó. Olykor csak vihar a biliben, máskor a múlt minden nyomát megsemmisítő orkán és a semmiből új világ teremtésére képes szellemi erő. Tizenkét évvel korábban mindez Joachimmal is pontosan így történt. Aztán, midőn Jaques mester meghalt, megvásárolta a műhelyt, inast alkalmazott, és nemsokára ő lett a környék legkeresettebb asztalosa. Minden rendbe jött. Immár tizenkét éve annak, hogy Joachim életében rend van. Igaz, valahányszor gyaluja bogot fog, beleakad a múlt ágának, netán egy vadhajtásának deszkába rekedt csonkjába, szeme megrebben, majd egyetlen pillanatig fennakad. De csak egyetlenegy pillanatig... Azután sokkal figyelmesebben, erőteljesebb mozdulatokkal, akár kést is cserélve a szerszámban, szépen belegyalulja a bogot a deszkába. Ha kipattanna, enyvvel visszailleszti. Mert a helyén kell legyen minden. A bog is a deszkában! Minden. Joachimnak ez lett az életfilozófiája: megtalálni mindennek a helyét. Ha pedig mégis kerül olyan, amit bárhogyan is passzít, csiszol, tesz-vesz ide-oda, de nincs helye, akkor meg kell semmisíteni, mert annak a valaminek nincs

* A történet forrása: <https://www.bbc.com/news/stories-44265475>

létjogosultsága. Kihúzta magát, amikor idáig jutott elmélkedésében, mert úgy gondolta, hogy ezek a csillámló gondolatok csakis egy nemes férfi bölcsességében foghatnak, akit ezért tisztelet illet. Joachim Martin harmincnyolc évesen tisztelte önmagát.

Asszonyával is konszolidálódott a viszonya. Nem mindig volt rendben. Nem bizony! Különösen abban az időben keseredett meg, amikor Benjamin az ő asszonyát is megkörnyékezte. Ahogy mindenkit. Mert mindig van egy olyan férfi, aki érti az asszonylelkek titokzatos nyelvét. Ezeket a hímeket a többi férfi kendőzött, de azért szájalmasan nyilvánvaló irigységgel szoknyapecérnek, kurafinak, nőcsábásznak, nőfalónak vagy éppen vén kujonnak nevezi. Persze, Benjamin és hasonzorú társai emiatt sosem esnek kétségbe, a marconák háta mögött jót nevetnek, és buja vadsággal vetik magukat az asszonyok ölére. Bohóságuk imponáló és megejtő. Lieblingek! De, nem veszélytelenek. Sőt! Merthogy ők csak a pillanatnak és az élvezetnek élnek. Soha, de soha nem gondolnak a következő hónapokra, évekre, a meghódított nők és felszarvazott férfiak jövőjére. És a sajátjukra sem, ezért önmagukra nézve is veszedelmes hazardírozók. Könnyed és szaftos gondolatokban keresnek feloldozást a lelkiismeret bilincseiből. Szerelemről és szabadságról hadoválnak. Meggyőző bűgő hangon állítják, hogy az életnek egyetlen értelme a szerelem. Ami kitágít és megtölt minden megélt pillanatot. És, mielőtt még megtalálnák a tényleges felmentést, mindent feltesznek erre az egy lapra. Ezt kizárólag az asszonyok hiszik el. Azzal a természetességgel hallgatják, mint amikor az ember olyan kérdésre kap választ, amit meg sem tudott fogalmazni. Csak az isteni kijelentés hasonlítható ehhez, melynek a lieblingek az orákulumai. Olyat tudnak az asszonyokról, amit azok magukról feltételezni sem mernek. Például, hogy valódi szépségük mély érzelmekre rezonáló lelkükből fakad, és ha vigyáznak a poézis hárfájára, ha keresik hozzá a műzsát, akkor bármi változást is szenvedne testük a gyötrelmes évek alatt, lelkük tartósítja a szépséget. Ezt csak egy liebling tudja, aki feltárja a nőt – mélyen és hosszan néz a szemébe, majd suttogva szabadítja fel magából az áhitattal átítatott szót, mely a legfinomabb párizsi parfümnél is harmatosabb permettel hinti a fátyolos bőr érintést szomjazó felületét: „gyönyörű vagy, szerelmem...” Ennek bizony nem lehet ellenállni, hiszen ott visszhangzik és illatozik benne a Nő minden titkos vágyára a lírai visszaigazolás, az igenlés. Kiemeli a nőt a konyhakertből, a mosóteknő és a bölcső mellől, letörli homlokáról és nyakáról a verejtéket, virágos tavaszi rétre varázsolja, a melle ismét üde, harmatos és feszes, ágyékába visszatér

az a bizsergés, melyet legelőször hajadonként érzett, amikor meglátta az első igazi férfit, és nőnek érezte magát.

Mondjuk el őszintén: rég az ideje, hogy egyáltalán nem volt már ilyen pillanat Joachim asszonyának lelkében sem. Miért is uralkodnának magukon? Miért is utasítanak el? Akkor is képesek hinni ebben a sarlatán költészetben, amikor hercegük az erekiót követően ernyedten omlik össze mellettük a vánkoson, árokparton, konyhapadlón vagy hiúban a szalmán. Sőt, amikor alig néhány perc múltán ugyanaz a liebling költő, mintha mi sem történt volna, felpattan és arról mesél prózai egyszerűséggel, hogy előző este kivel és miről vitatkozott össze a kocsmában. Még akkor is! Az sem baj, ha a kielégült liebling elalszik, és úgy fekszik, mint egy zsák krumpli, hallgatagon és szagosan. Még akkor is hisznek a szerelemben, mert ezek a férfiak ismerik azt a titokzatos varázsnyelvet, amelyet csak a lányok értenek. És, az asszonyok mindig lányok maradnak. Ilyenkor látja a férj opálosan üvegesnek asszonya tekintetét.

Benjamin valahol, valamikor megleste és kihallgatta a lányokat, talán suhanckorában a tó partján egy rekettyésben rejtőzve, amikor a tündérek gyanútlanul levetettek magukról minden ruhát, sikítoztak a hideg vízben, majd vacogva a parton, kigyúlt arccal a fiúkról kezdtek beszélni, és testük ettől úgy átforrósodott, hogy már nem is fáztak. Vagy ki tudja, lehet, hogy egyszerűen csak egy női lélek szelleme tévedt valamikor, valahol meggyötört, anyátlanná szájalmasodott lelkébe. És az is lehet, hogy ezek a Benjaminok nem is olyan rosszak, csak az ősanyát keresik, aki olyan lágy és forró, mint a nyári szellővel érkező napsugár az Alpok mögül. Rosszak vagy sem, nehéz biztosra eldönteni, de sok bajt okoznak. Titkos szerelmet gyűjtanak, szenvedéllyel részegítenek, lélegezni sem lehet nélkülük, aztán egyszer csak eltűnnek, mint vadnyom az őszi erdőben a falevelek alatt. Ezek a férfiak arról már semmit sem tudnak, amikor ezek az elhagyott asszonyok négykézláb görnyedve, előbb csak elkeseredetten és elszántan seprik maguk előtt a színes avart, majd megszállottan és félőrültként tajtékoznak, vonaglanak, éjszaka hisztérikusan felsírnak, nappal minden előzmény nélkül melankolikus zokogás tör ki belőlük, és megkeseredik az életük. Erről, semmit. Mint űzött vad, a vágy kielégíthetetlen szenvedélyétől tébolyultan rohannak egy másik asszony ölébe.

Amikor Joachim megkapta Roman polgármester úrtól a kitüntető felkérést, már tizenkét éve nem gondolt arra az időre, amikor felesége szemében idegen szenvedély tüzeit látta lángolni, és arra sem, amikor az asszony szemei opálosak, szenttelenek és végtelenül szomorúak lettek. Rendre meg-

születtek a gyerekek, s valamiképpen helyreállt a rend a házban. Minden este nyugodt lángok lobbantak fel a tűzhelyen, meleg volt a vacsora, néhány rendre utasító szó után a zsványok is elcsendesedtek az asztalnál, és őszinte, nyugodt büszkeséggel mondta el az asztali áldást, amit protestáns vallású anyjától tanult. Joachim áldott embernek érezte magát, győzedelmeskedett a mindenható Isten igazsága. Merthogy ő nem várt semmivel sem többet az élettől, mint hogy igazságosság uralkodjék. Voltaképpen az igazságosságban hitt leginkább. Ennyiben, nem többen. És mivel az igazságosságot nem az ember veleszületett erényének tulajdonította, hitt az Istenben is. Elfogadta, hogy ezt a keresztény vallás megváltónak nevezi. De az emberben nem hitt. Például Lagier atyában sem.

Sőt, fölöttébb háborgott miatta. De nem volt buta ember, ezért nem áldozta fel az igazságosságba vetett hitét az emberi gyarlóság által kompromittált holmi papok viselt dolgai láttán. Egészséges disztinkcióval tudta kezelni az igazságosságot és a reverenda leple alatt fajtalankodó Lagier atyát, és így hite szilárd maradt. Azonban szívesen állt a báránybőrbe bújt farkas eltávolítását kezdeményezőkhöz élére, megfogalmazta az érsekség irányába a tiszteletteljes petíciót, hogy végre helyezték el Les Crottes-ból. Sőt, nem is viselt dolgait róttá fel a vén kujonnak, hanem elegánsan orvosi inkompetenciája miatt emelt panaszt. Merthogy akkoriban a kisebb településeken, mint amilyen Les Crottes is, a papok orvosként is ágálhattak. Némelyek valóban felkészülten, mások, mint ahogy Lagier atya is, csak sarlatánkodtak. De Joachim pontosan tudta, hogy aki egyvalamiben sarlatán, az más dolgokban sem képes szemfényvesztésnél többre. Például a papi szolgálatban sem.

És Lagier atya igazi sarlatán volt. Már amennyire sarlatánnak lehet nevezni egy olyan férfit, aki nem képes megbarátkozni a cölibátussal. De miért megy az ilyen papnak?! Joachim messzemenő jóindulattal arra gondolt, hogy hát bizony mindenkinek van egy története, mint ahogy neki is. Abban a tíz évben ő is más volt. Nagyon más. Aztán történt, ami történt, s attól kezdve megváltozott. Bizonyára Lagier atyával is történt valami, ezért lett betegesen szexista. Például a gyónás szentségét is arra használta, hogy apró részletekbe menően faggatta az asszonyokat, hogy hetente hányszor, milyen pozitúrában hálnak a férjeikkel. Megtehetette. A reverenda védelmében sok mindent meg lehet tenni. Azt is, hogy legfőbb bűnnek nevezze a szerelmi kéjt, majd a bűnbocsánat reményével kecsegtetve a bárgyú vétkezőt arra kényszerítse, hogy a benedvesedés érzéséről is részletesen konfesszáljon. Merthogy a bűntől úgy lehet megszabadulni, ha a legapróbb részletig tetten érzjük. Ezt mondta Lagier atya, és hittek neki az asszonyok. Mert az

asszonyok hisznek a lieblingeknek is, de a papoknak is. Általában hisznek a sarlatánoknak. Ez amolyan költői fogékonyság vagy inkább lírai éhség, amit a nagyon száraz és érdes prózai valóság nem tud semmivel kielégíteni. Úgyhogy inkább hisznek a sarlatánoknak.

A férjek sokáig nem tudtak erről semmit, csak azt tapasztalták, hogy az asszonyok egyre ritkábban engedik erotikus ösztöneiket kielégülni. Pedig ez a dolgok rendje: az asszony főz, takarít, vigyáz a gyermekekre, és megáll a férfinak, amikor abban feltámad az erotikus vágy. Ezzel semmi gond nem is volt, tucatjával születtek a vidámabbnál vidámabb porontyok. Aztán, mintha valami láthatatlan fertőző kór hódított volna, elmúlt az asszonyok kedve. Előbb csak azzal magyarázkodtak, hogy nem kellene több gyerek, hiszen nehéz az élet; aztán valamelyikük azt is elejtette, hogy a közösülés állati ösztönből fakadó bűnös cselekedet. Na, ekkor betelt a pohár, és a férfiak kutakodni kezdtek: honnan támad ez a fertőző gondolat? Lagier atya nem rejtőzhetett tovább, úgyhogy rövidre fogták a konfliktust: nemcsak az áthelyezését kérték, hanem protestáns papot is, aki nem gyóntat. Ebben a konfliktusban értették meg a protestáns hit lényegét: a szabad akarátú ember határait nem lépheti át senki emberfia. A protestáns férfi és nő személyesen istenével rendezi le, ha netán felmerülne annak gyanúja, hogy a szerelmi kéj bűn. Ehhez nem kell egy olyan tohonya, kopaszodó, perverz pap közvetítése, mint amilyen Lagier atya.

Ekkor már Joseph Roman volt Les Crottes polgármestere, akit igen nagy tisztelet övezett. Ez dukált az egyik legrégebbi és legtekintélyesebb provence-i család sarjának, főleg amióta nyilvánosságra hozta, hogy még a neve is a rómaiak dicső korához kapcsolja – sikerült elhíttetnie, hogy egy Marcus Aurelius korabeli quaestor leszármazottja, aki Lucius Apoleiusszal is legendás barátságban állt. A vakok között király a félszemű, voltaképpen senkinek sem volt fogalma arról, hogy ki is ennek a legendás barátságban a protagonistája, de minek is firtatni, hiszen a Roman polgármester urat övező osztatlan szimpátiát nem a historikus múlt, hanem a heroikus jelen vívta ki. Mert ő bizony Les Crottes dimenzióiban a jelen hőse. Úgyhogy a legendás történet akár igaz is lehetett volna, de az igazság az, hogy Roman polgármester úr erről semmi biztosat nem tudott.

Persze, Roman polgármester úr nem volt ám buta, sem dölyfös, tudta, hogy ez csak afféle kényeztetés, amivel némileg lassítható az európai liberalizálódás tempója legalább a francia Alpok hegyalján, azon a tenyérnyi helyen, amennyit Les Crottes elfoglalt a provence-i tartományban. Szóval, Joseph Roman volt akkoriban a polgármester, amikor a les crottes-i férfi-

ak úgy döntöttek, hogy kezdeményezik Lagier atya elhelyeztetését. Ezzel szemben Romannak sem lett volna semmiféle fenntartása, azonban azt, hogy protestáns lelkészt kérnek helyette, aki a gyóntatószékben nem firtatja a nászágyban viselt dolgaikat (hogy más félrelépésekről most már ne is beszéljünk!), bizony ezt már sokkal nehezebben tudta megemészteni. Tulajdonképpen nem is sikerült, de bölcsen hallgatott vele. Elképzelhetetlennek tartotta az Institute de France tagjaként, hogy polgármesteri fennhatósága alatt valamiféle eretnek kálvinista vagy hugenotta, vagy isten tudja, milyen más lutheránus fajzat üssön tanyát az ősi francia birtokon, ami túlélte már egyet s mást, a pestisnek minden válfaját, reformációt és forradalmat, és még annyi csalást, alkun nyert békét és történelmi tavaszt. Felvilágosult franciaként nem lehetett bigott, de ízig-vérig francia volt, a környék egyik legősibb családjának leszármazottja, aki a hagyományokat nem műkedvelésből, hanem nemzeti meggyőződéssel őrzi, tiszteli, és ezt a környezetétől is elvárja, megköveteli. De itt szó sem lehetett semmiféle erődemonstrációról, hiszen pontosan tudja, hogy a noblesse oblige mit jelent. Ehhez mérten kell valahogy elsimítani ezt a kényes ügyet. Mit szólnának ismerősei, ha annak menne híre, hogy 1880-ban, amikor, már régen, hogy egy ilyen bizarr, nevetséges, infantilis anakronizmus üti fel a fejét éppen az ő birtokán? Nem, ő ezt nem vállalhatja. És ekkor ötlött fel benne, hogy talán elérkezett a négy évvel korábban árverésen vásárolt Picomtal-kastély felújításának az ideje.

Amúgy nem! Az árverésen kinyögött jelentős összegű befektetést még nem sikerült kihevernie, eddig csak az épület konzerválására szentelt anyagi vonzatú figyelmet. Olykor, szűkebb társaságban elegáns diszkrécióval megengedett magának egy annyit, hogy körülményesen megfogalmazta – köhécselve, kissé krákgogva –, hogy szerinte az amerikai üzleteivel elfoglalt elődje némileg elhanyagolta a félezer éves épületet. Valójában felháborodottan gondolt Berthére, merthogy a francia nemzeti öntudathoz, melynek fedezékét a nemesség helyállásában és tartásában látta, nem találta méltónak a kastéllyal szembeni mostoha és könnyelmű bánásmódot. Persze, más fenntartásai is voltak, de ezt más alkalmakkor frappánsan fogalmazta meg. Határozottan zavarta ez az egész amerikás mizéria, ami egyre több francia arisztokratát kísért. Mert Amerika nem gyarmat! Ellenkezőleg: latens rafinériával gyarmatosító világhatalom. A hódításnak egy új, rafinált módját alkalmazza, hiszen nap mint nap tetten érhető, amint elszívja Európából a sűrűkeállományt, új világot teremt, ahol az öreg kontinens évezredek alatt megszilárdult filozófiák, szellemi értékek egyszerűen devalválnak.

lódnak, az európaiság világszintű tekintélye léket kap, és benne hajótörést szenved a történelmére egyébként méltán büszke francia nemzet is. Az a nemzet, mely Roman polgármester úr hite szerint művészetet, tudományt és ökonómia-modellt adott a világnak. Mindezt veszni látta sokkal korábban, mint mások. Talán az előrelátás, a progresszív történelemfilozófiai készség miatt nem talált megértő társakra, lépten-nyomon csak azt tapasztalta, hogy Amerika bővölete válogatás nélkül szedi áldozatait. Beteg a nemzet! Gazdaságával már szinte senki sem törődik, az új világgal kecsegtető amerikai lázalom vonzásában vonaglanak megrészegülve a franciák. Nem nézheti ezt tátott szájjal!

Ezért vásárolta meg az ősi kastélyt is. Pictomal számára a nemzeti és az európai nemzetek fölötti egyetemes kultúra (melyhez a francia műveltség, lássuk be, igencsak hozzájárult – hangoztatta szűkebb társaságban) öntudatos megőrzésének a szimbólumává nemesedett. Nem csoda, hogy elődje hozzáállását nem értékelte, hiszen Louis Berthének semmi másra nem volt gondja, csakis az Amerikából hozott virginiai fenyők beültetésére és a rémes louisianai tornác építésére. Hogy abba a Berthébe is mi üthetett?! Nem győzött csodálkozni és bosszankodni. Miért is nem volt jó neki az, ami francia?! Itt van például ez a négy torony! Vajon gondolt-e arra, hogy milyen jelentősége van építészeti és történelmileg annak, hogy az első torony 1270-ben, a második 1380-ban, a harmadik és a negyedik pedig 1510-ben épült?! Gondolt-e arra, hogy ennek az épületnek a szelleme szerelemben fonódik össze az alpesi környezettel? És gondolt-e arra, hogy Pictomal mit jelent a nemzetnek? És, mind így tovább, képes volt a kérdések végtelen sorjázására hergelnie magát. Egyáltalán mire is gondolhatott ez a Berthé, hogy a koszos Louisianából ide importálta ezt a fürmedvényt? Nem szúrta a szemét? Nem volt elég, hogy előtte már Barthelemy Ferrary is addig művészkedett, ameddig valahogy sikerült összehozni a borsszóró-torony-sisakokat? Na, mindegy! Roman polgármester úr tudta, hogy most jött el az ideje hozzáfogni a felújításhoz, hiszen így tud lekötelezni néhány befolyásos mesterembert – mindenekelőtt a pap elmozdítását kezdeményező Joachim Martint, akit amúgy egyáltalán nem ért, hogy mi baja is van Abbé Lagierrel, hiszen már 38 éves, négy gyerek apja, túl mindenben. Mit árthat neki ez a kopaszodó kéjenc pap?

Joachim sem volt egészen tisztában ezzel... Tényleg, mit árthat még neki a pap?! Négy gyerek után csak ritkán és félve hál asszonyával. Bár a nő is túl van már mindenben. Akkor meg mi van? Ezeket gondolta át, amikor Roman polgármester úr megtette visszautasíthatatlan ajánlatát. Abban tel-

jesen igaza volt a nagy műveltségű, tekintélyes birtokosnak, hogy legégetőbb gondja nem a pap perverziója, hanem a gyerekek felnevelése. A jövő! Legelőször a méltóságos úr szájából hallotta ezt a szót, baracklekvár ízére emlékeztető hangon ejtette ki, és többet nem lehetett ettől a vágytól megszabadulni, ahogy a meszes dombvidékekről érkező isteni nedű bukójától vagy az alpesi szélben hullámzó provence-i levendula illatától sem. Büntetlenül nem! A büntetés pedig a gyötrő szerelmi vágy.

Nos, a jövő is ilyen mámorral bódította Joachimot. Ebben a varázslatos szóban látja felnőni gyermekeit. Eddig csak féltő aggodalom nyugtalanította azért, hogy ne érje őket semmiféle pusztító, gyógyíthatatlan kór, vagy netán valamiféle átok, melyben egyébként maga sem hisz, de azért jó vele óvatosnak lenni. Csak ilyenekre gondolt, és ezek a félelmek hínárként csavarodtak szegény gyermekekre, majdhogynem pusztulásra determinálták őket a kilátástalan és félelmetes jelenben. Szóval most, hogy Roman polgármester úr, ez a művelt, komoly ember kínálja fel számára a jövőt, emberünk nem tud ellenállni. Ezeknek a kölyköknek már nem az ő műhelyben kellene leélniük az életet, hanem tanulni, tanulni, tanulni! Úgy érezte, most, hogy már mindent tud, megérett arra, hogy haladó polgári szellemben a gyerekek iskoláztatásán gondolkodjék. Marseille kétszáz kilométerre, Párizs még messzebb esik, de a jövő mégiscsak ezekben a nagyvárosokban képzelhető el. És mindenekfölött: csak így lehet értelme az ő életének is. Mi más értelme lenne az ő életének, mint utódaiban továbblépni?!

Így gondolta Joachim, az asztalosmester, aki 38 évesen már mindent tudott. Némi töprengés után elfogadta az ajánlatot, csendben félreállt a pap ellen aprehendálok éléről, sőt a kőműveseket és az ácsokat is meggyőzte. Nem volt nehéz, mert akkoriban már mindenkinek kellett a pénz is, de a jövő is. Roman polgármester úr, ügyvédi fortélyait latba vetve, nemcsak a jövő filozófiai ízét tudta kóstoltatni, hanem igen meggyőzően tudott Provence tartomány és a festői alpesi környezetben elterülő Les Crottes jövőjéről vizionálni. Merthogy a vízió nem fikció, ezt tudta pontosan Roman polgármester úr, és a Serre-Poncon-tó partján fekvő Les Crottes és a hegy lábánál magasodó dombon fennköltten, a szó szoros értelmében tornyosuló 800 éves Pictomal-kastély ebben a vízióban olyan turistaparadicsommá szépült, amit elképzelni ugyan nem lehet, de vizionálni annál inkább. Hát persze! 1880-ban turizmusról beszélni nemcsak futurista merénylet, de bátor szürrealizmus is. De valami okán az értelmesebb ember természetéhez tartozik a futurizmus. És bár Joachim a turizmust sem, a futurizmus filozófiáját, művészetét és esztétikáját sem ismerte, de érezte, hogy az aranyházú

polgármester igazságosan szól, és ez volt ugyebár az ő vallása is, úgyhogy nemsokára minden mesterember előkészült, felsorakozott, és elkezdődtek a felújítási munkálatok. Az abbé? Ő csendesen kimúlt az élők sorából. Elvitte az újonnan elnevezett kór, a kankó. Alig több mint tíz éve különítette el a szifilisztól a nagy hírű Philippe Ricord doktor, és ettől kezdve köztudott volt, hogy nemi közösülés útján terjed. Hogy is mutathatta volna meg magát Lagier atya orvosnak? Beletörődve a büntetésbe, kínok kínjával kimúlt. Úgyhogy Joachim hite később teljesen elégtételt nyert. Mit is érne a hit, ha nem nyerne elégtételt? Végző soron tisztázta magában: nem megalkuvás, hanem haladás. A haladó szellemű ember pedig legyen nagyvonalú, mint Roman polgármester úr, és hagyja azt, amit az anakronizmus úgyis kérlelhetetlenül enyészetbe vezet. Mi sem példázza ezt az igazságot jobban, mint az abbé szájalmas végzete.

Maradt hát a legnagyobb bökkenő: Benjamin. Hosszú ideje semmit nem hallott róla. Pedig hite akkor nyert volna teljes elégtételt és végző ágostoni nyugalmat, ha tudja, hogy az igazságosság Benjaminsnak is kiosztja a vesztes lapokat. De őt sehogy sem tudta felejtetni, még akkor sem, amikor beszállította műhelyébe a kastély padlójának való rönköket. És akkor sem, amikor elkezdte kivágni a padlónak való deszkákat. Csiszolás közben sem hagyta nyugodni a gondolat. Vagy a hite? Netán a félelme? Az abbé ügyével még megalkudott, mert mégiscsak a jövőt kapta cserébe, de Benjaminsnal, a múltjával sehogy sem tudott megalkudni. Hogy lehet ez?

Elvarratlan szálát vélt életében felfedezni, ami azzal riogatja, hogy élete szövete egyszer csak elbomlik. Kétségtelenül igaza van Les Crottes polgármesterének a jövőt illetően, olyannyira, hogy vitatkozni egyetlen ellenvetésnyi gondolat erejéig sem volna képes, de a gyötrelmes és gyakori éjszakai ébrenlétben be kellett ismerje magának, hogy fél a múltjától. El kell varrni a szálát, le kell rendezni a lelkiismeret tartozásait, és ha mégoly gyarló és esendő is, de elégtételt kell adni a bosszúszomjának. Sosem érezte még ennyire gyarlónak és végkimerülésig embernek magát. Ekkor határozta el, hogy megöli Benjamins. Gyáván és titokban, de megöli. Nem lehet már ezt a kettős életet élni – nappal a jövőnek feszülni, éjszaka a múlt örvényében küzdeni. Véget kell vetni, le kell Benjaminsnal számolni! Joachim élete döntések sorozatából állt eddig is. Most is döntést hozott. Attól az éjszakától kezdve minden nap, miután az inasok hazamentek, bezárkózott a műhelyébe, ceruzát vett elő, késével gondosan meghegyezte, mint aki halálos szúrásra készül, majd a gyalupadra tette az első deszkát, melynek előlapját az inasok már lecsiszoltak, megfordította, és a gyaluval a hátlapját is gyönyörű

szépen kidolgozta. Amikor elkészült, vette a gondosan meghegyezett ceruzáját, és az első deszkára felírta a nevét, a dátumot és azt az elhatározását is, hogy elmondja az utókornak a teljes igazságot. Így öli meg Benjamins. A távoli jövőben ugyan, de megöli a bűnös múltat.

Merthogy Joachim tisztában volt azzal, hogy sosem kerül krónikás, aki Les Crottes múltjával olyan behatóan foglalkozna, hogy abból napvilágra kerüljön Benjamin bűne. Márpedig, ha ez nem kerül nyilvánosság elé, Les Crottes átok alatt marad. Határozottan így gondolta! Les Crottes-nek meg kell szabadulnia régi titkos bűnétől. Benjaminsnak pedig bűnhődnie kell, mint Oidipusz királynak, aki öntudatlanul bár, de elkövette az apagyilkosságot és anyjával a vérfertőzést. A legártatlanabb ember sem szabadulhat meg, a bűnnek igazságtételt kell szenvednie. Pontosan így gondolta: szenvedjen. Voltaképpen nemcsak Laigre atya klerikális tekintélyéhez méltatlan gyarlóságával volt Joachimnak baja, de az egész keresztény vallásrendszert is kifogásolta. A kegyelemtan miatt gyanította, hogy a szentírás valójában egy hatalmas cselszövésnek a csapdája, merthogy a megbocsátás a bűnt igazolja, felmenti a hétszer hetvenhétszeres gyilkost is, legfőképpen Benjamins! Miféle isteni bölcsesség az, amelyik nemcsak leengedi a mércét, de le is veszi a léct? Úgy beszél a bűnről, hogy közben a kegyelem vízcsapja alatt fehérre mosdatja a szerezcent. És csak áztat azzal, hogy van igazságosság, valamiféle homályos jövőbe burkolva emlegeti a végítéletet, a játék pedig arra megy ki, hogy az eredendő bűnösnek bélyegzett emberiség kezéből kivegye az önmaga fölötti bíraskodás jogát.

Miért? – tette fel Joachim egyre hangosabban a kérdést, és már a száján volt a válasz, amikor Roman úr megjelent észszerű és nagyvonalú ajánlatával, mely egy egészen világos jövőt vizionált. Nyíltan valóban észszerűtlen lett volna folytatni a hadviselést, de titokban befejezi a mondatot azzal, hogy pontot tesz Benjamin történetének a végére. Összesen hetvenhárom bejegyzést írt fel a deszkák fonákjára. Les Crottes bűneit sorjázta, ameddig csak engedte a szoba mérete. Tulajdonképpen több száz négyzetméternyi padlódeszka hátlapját róttá tele abban a két esztendőben. Minden este írt, aztán reggel vitte a kastélyba, saját kezűleg szerelte fel a felső szobákba, és senki sem értette, hogy mindezt miért egyedül csinálja a mester. Végeérhetetlenül sorjázta volna a bűnöket, és végeérhetetlenül vezekelt volna, ha mondjuk egy végtelen méretű szobát kellett volna lepadolnia. Gondosan dolgozott, minden részletre vigyázott, amikor írt és amikor passzította is össze a lapokat. Például arra is gondolt, hogy épségben, hacsak tűzvész nem éri a Pictomalt, akkor csakis a felső szobákban maradhatnak meg. A föld-

szinten sokkal hamarabb megnedvesednek és elkorhadnak. Márpedig egykoron valakinek el kell majd olvasnia az igazságot, Les Crottes mély hallgatásban rejtegetett bűneit, legfőképpen a Benjaminét. Arra is gondolt, aki majd egykoron elolvassa ezt a naplót. Tudta, hogy ezt ő már nem éri meg, de nem is akarta, hiszen ő csak titkon járt vissza múltjába, egyébként nyíltan és teljes mellszélességgel a jövőre összpontosított.

Mindent megírt. Az abbé viselt dolgait is. Mindent. De mindent egyetlen okból: Benjamin miatt. A szívtipró, liliomtipró, felszarvazó, asszonyokat a beteljesületlen szerelem poklába taszító kalandor miatt. Pedig nem is ez volt az igazi oka. Sokkal nagyobb bűn terhelte Benjamins, ami leginkább Joachimnak fájt. Ó, nem! – nem az asszony... Dehogy! Még az sem, hogy elsőszülött fia a tizedik évét betöltve sokkal inkább hasonlított Benjaminra, mint magára Joachimra. Sokkal nagyobb bűn terhelte Benjamins, ami Joachimnak fájt vigasztalhatatlanul, és ezért kell Benjaminsal leszámolnia.

Éppen tizenkét éve történt, hogy Joachim egy pajta mellett elhaladva, nyöszörgést, vajúdo kinkeserves nyögéseket hallott. Csak Lisa, Benjamin apjának a napszámosa lehet. Joachim tisztában volt azzal, hogy mi történik. Lisa gyereket szül. Immár hatodszor nyomja ki magából a csecsemőt – titokban, egyedül, kínok kínja között. Az első kettőről mindenki tudott, el is könyvelték Lisát könnyűvérű kis szajhának, de a következő háromról senki más, mert azoknak a porontyoknak titokzatos módon nyoma veszett. Valójában, más számára nem is léteztek, mert Lisa hatalmas köténye alatt rejtegetve hordta ki őket. Csak Benjamin tudott róluk. Ő is csak akkor, amikor Lisa előrehaladott terhessége miatt elutasította a részeg, közömbösre gerjedt férfit. Egyszer még így is leteperete, és Lisa úgy szülte meg az eltűntek közül az elsőt, hogy Benjamin sörtől bűzös leheletével fölötte lihegett, de már nem tudott élévezni, mert felsírt a gyerek. Ez volt az első eset, amikor Benjamin se szó, se beszéd, gondolkodás nélkül megfojtotta a csöppséget. Lisa elájult, miután a gyilkos befejezte a temetést, a nyomorult nőt nyakon öntötte egy veder vízzel, és mielőtt rácsapta a pajta ajtaját, mogorván odaszólt neki, hogy ilyen többet ne forduljon elő, s ha mégis, akkor menjen és csináljon magával valamit. De mit csinálhatott volna, hiszen Lisa csak egy szerencsétlen lány volt, akin a Joachim vallásfilozófiája, az igazságosság semmiféle kegyet nem gyakorolt – úgy született erre a világra, ahogy most ő szüli meg gyermekeit. Talán még Roman polgármester úr malasztos jövőprédikációja sem csillantott volna benne hunyorgásnyi fényt sem. Megtanult dolgozni és megállni a gazda fiának, amikor annak kedve szotytyant belé üríteni a spermát.

Milyen fura, gondolta magában Joachim, most, hogy visszagondol erre a nyomorult lányra – Benjamin spermái, az övéitől eltérően, nem jövők nemzettek. Nem. Hogy van ez? Hogy lehet?! Joachim, amikor ezek a kérdések felmerültek benne, meg is állt a gyaluval a kezében, de miután hiába várta a választ, jobbnak látta leírni a póre történetet, amihez nem tett semmi más megjegyzést, dacára, hogy a harmincnyolcadik évét betöltve, Joachim szentül meg volt győződve, hogy mindent tud. Ennél az egy történetnél kivételt tett, száraz narratívával a tényekre szorítkozott, és nem sziporkáztatta tisztánlátó bölcsességét. Pedig, lássuk be, Joachim csak ezért az egy történetért írta tele a kastély emeletén a padlózat hátlapját. Felmerült benne az önbecsapás gyanúja, de aztán ráhajolt a deszkára, és gyakorlott mozdulatokkal simára gyalulta, hogy tovább írhasa végtelenbe táguló történetét, amiből egyetlenegy mozzanatot nem ért. Joachim tudta, hogy azt a hármat Benjamin fojtotta meg és ásta el a pajtában, éppen a jászol alatt. Röhögve hengegte cimborájának – merthogy akkor még együtt tivornyáztak reggeltől estig és estétől reggelig, itták a likőröket, és duhajkodtak a kocsmákban –, hogy „na, pajtikám, az idén sem lesz karácsony, mert a jászol alatt elnyelte a pokol éhes torka a szentséges kisdedet”. És röhögött. Hosszan, torka szakadtából, majd felfordult szilaj nagy kedvében, és Joachimot is mulatásra ösztökölte. Ezt mondta, mind a három alkalommal, és Joachimnak nagyon sok likőrt kellett meginnia ahhoz, hogy túltegye magát ezen a cinkosságon.

Akkor földbe gyökerezve állt a pajta ajtajában, és nemsokára megjelent Benjamin is. Joachimra nézett, és szenvtelen könnyelműséggel mondani kezdte mérgezett rigmusát. Joachim ezúttal nem várta ki, egyetlen ökölcspással leütötte, és utána soha többet nem köszönt neki, elkerülte, és mi már tudjuk, hogy döntést hozott. Lisa az utolsót már nem bírta ki, belehalt a szülésbe. Benjamin, miután szitkozódva feltápáskodott, a csecsemőt rutinos mozdulatokkal elásta, apja pedig megadta, mit sem sejtve, a lánynak a végső tisztességet. Fura, hogy végül még azok is tisztességet kapnak, akiket életük során egyszer sem kényeztette ezzel a sors. Joachim sem tudott ennél többet erről mondani, dacára, hogy harmincnyolc évesen úgy gondolta, ő már mindent tud.

Arra nem volt felkészülve, hogy Benjamin nem hagyja bosszú nélkül: kivetette hálóját Joachim asszonyára is. Akkor történt, hogy előbb a nő szemében idegen tüzet látott fellobbanni, majd opálos lett a mélyen ülő szomorúságtól. Végül Benjámin eltűnt, mint őszel a vadnyom az erdőben. Most, amikor Joachim elhatározta, hogy megöli, a hetvenharmadik bekez-

désben elmondta a teljes igazságot. Az igazság néha banálisabb, mint gondolnánk. Elmondta, hogy feljelentette volna, és megmutathatta volna, hol vannak a csecsemők csontjai. Mindent leleplezhetett volna, hogy a törvény őrei bitófán tegyenek igazságot az ügyben. De valami megakadályozta ebben. Ez a szintiszta igazság, ami elégtételt vár: Benjamin mégiscsak régi cimbora, és talán a becsület a becstelenségben azt kívánja, hogy ha már nagy a komaság, akkor legalább hallgasson. Ennyi. Az igazság az, hogy hallgatott, amikor beszélnie kellett volna. Lapítva lett a gyilkos cinkosa. Most meg ír. Rendületlenül, lázas tébollyal, fokcsigorgatva és könnyezve. Mert mindent ki kell írni! Talán mégiscsak Lagier atyának volt igaza?!

Érezte, hogy mellébeszél, kerülgeti a forró kását. Közel két éve dolgozik ezen a különös naplón, deszka még volna, de hely már nincs, abba kell hagyni a krónikát. Egy bekezdésnyi hely maradt – egy tenyérnyi üres folt, a mozaik utolsó idomja, a boltív záróköve. Végül leírta: nem jelentettem fel, mert Benjamin anyja apám szeretője volt.